

De laatste tien jaar komen er alsmat meer ‘nieuwe psychoactieve stoffen’ (NPS) op de markt die aan-geprezen worden als – veelal goedkopere – alternatieven voor klassieke, illegale drugs. In 2014 doken er maar liefst 90 nieuwe stoffen op, een recordaantal. Ze zijn nieuw in de zin van ‘nieuw in het recreatieve circuit’, want sommige bestaan al lang maar werden nooit eerder voor recreatieve doeleinden misbruikt.

Sommige NPS zijn van natuurlijke afkomst, maar de meeste zijn synthetisch. Veel van de synthetische NPS zijn ‘designerdrugs’ of specifiek ontworpen om de bestaande drugscontrolewetgeving te omzeilen. Hun chemische structuur is erg vergelijkbaar met die van klassieke illegale drugs maar verschilt net genoeg om te kunnen spreken van nieuwe moleculen. En als die moleculen met hun stofnaam nog niet zijn opgenomen in de lijsten van de KB’s van 1998 en 2013 tot reglementering van psycho-trope stoffen, dan vallen ze buiten de controle van de overheid. Komen ze na verloop van tijd op die lijst, dan gaan de drugdesigners gewoon opnieuw aan de chemische structuur sleutelen.

Zo blijven steeds nieuwe drugs opduiken die tussen de mazen van de juridische netten glijpen. Althans voorlopig nog, want in de nabije toekomst zullen via een nieuwe wet* alle stoffen die structureel of chemisch verwant zijn met verboden stoffen ook meteen verboden zijn. Het is alleen nog wachten op het KB waarin de generieke klassen van verboden stoffen worden gespecificeerd.

Proefkonijn

Van de synthetische en plantaardige NPS die nog niet verboden zijn, worden er vele online of in smartshops aangeboden als ‘legal highs’ – dus als legale roes- of tripmiddelen. De term ‘legal’ geeft de consument een vals gevoel van veiligheid, als zouden die stoffen door de overheid

‘Legal highs’: misleidende marketing

Ze bootsen het effect van klassieke illegale drugs na en worden aan-geprezen als *legal highs* – wat alleen betekent dat ze de justitie een stap voorblijven, níét dat ze veilig zijn!

‘Nieuwe psychoactieve stoffen’ in de schijnwerpers.

– Door An Swerts

voor gebruik zijn goedgekeurd, wat geenszins het geval is.

Veel van die stoffen hebben de status van ‘research chemicals’. De term ‘research’ verwijst naar het geneesmid-delenonderzoek waaruit mensen met malafide bedoelingen nieuw ontdekte stoffen oppikken om er in het recreatieve circuit mee aan de slag te gaan. Vaak gaat het om stoffen die nog maar amper ‘geresearcht’ zijn of net vanwege gezondheidsrisico’s niet langer als kandidaat-geneesmiddel worden onderzocht. Naar hun precieze effecten en risico’s op de korte en lange termijn bij de mens is het dus vaak gissen. Gebruikers van NPS spelen dus letterlijk proefkonijn. Professor Jan Tytgat, toxicoloog aan de KU Leuven, zoomt in op drie NPS-categorieën die sterk boomen op de drugsmarkt in België en Europa.

‘Synthetische cannabis’

“Een inmiddels erg omvangrijke categorie is die van de synthetische cannabinoiden”, gaat Tytgat van start. “Een veel voorkomende groep is de ‘JWH’-serie, die vernoemd is naar zijn ontdekker, de chemicus John W. Huffman van de Clemson University. Synthetische cannabinoiden worden meestal verkocht in kruidenmengsels om te roken – wellicht zijn de ‘spice’-producten de bekendste. Het gaat om stoffen die zoals het actieve bestanddeel in cannabis inwerken op de cannabinoid-receptor. Hun effect lijkt sterk op dat van cannabis. Ook de acute risico’s zijn erg vergelijkbaar: psychosen, paniekaanvallen, verhoogde hartslag en bloeddruk, misselijkheid en braken, enzovoort. Alleen werken de synthetische cannabinoiden veel krachtiger dan cannabis, waardoor een overdosis ook grotere risico’s inhoudt.”

In 2014 vielen er in Turkije meerdere doden door ‘bonzai’, met kruiden vermengde synthetische cannabinoi-

den. “En naast acute risico’s hebben de synthetische cannabinoiden wellicht ook risico’s op de lange termijn, maar die zijn nog helemaal niet gekend.”

‘Badzouten’ en ‘enbokes’

Een andere belangrijke NPS-categorie zijn de cathinonen, die meestal onder de straatnaam ‘badzouten’ worden verhandeld. Ze worden geslikt, gesnoven of gespoten en hun effect wordt door gebruikers omschreven als vergelijkbaar met dat van de klassieke, illegale drug 3,4-methyleendioxymethamfetamine (MDMA) of ecstasy (xtc). “En dat is niet verwonderlijk”, zegt Tytgat. “Zelfs niet-chemici herkennen de structuur van MDMA perfect in bijvoorbeeld het cathinon methylone, dat als chemische naam beta-keto-MDMA draagt.”

En vanwaar komt de naam ‘cathinonen’? “Veel van deze stoffen zijn chemische varianten op een verboden molecule, cathinone, zoals dat van nature te vinden is in de plant khat. Zoals bijvoorbeeld het 4-methylmethcathinone of mephedrone, ook ‘miauw miauw’ voor gebruikers, dat

in de EU al dodelijke slachtoffers maakte en sinds 2010 illegaal is in België.”

De fenethylamines zijn een andere belangrijke categorie van NPS, die al veel vroeger op de drugsmarkt kwam. Het zijn afgeleiden van amfetamine (‘speed’), die

meestal als tabletten worden verkocht.

Hiertoe hoort onder meer de ‘2C’-reeks, die al in

de jaren tachtig van de

vorige eeuw opdook als alternatief voor ecstasy. En uit die reeks, waarvan inmiddels al veel moleculen verboden zijn, werd de NBOMe-reeks afgeleid. Zowel ‘2C’ als ‘NBOMe’ verwijst naar chemische structurelementen. “Voor deze ‘enbokes’, zoals gebruikers ze noemen, is het bijzonder uitkijken”, waarschuwt Tytgat. “Ze

Meer info?

➔ www.druglijn.be of (078)15.10.20.

➔ Vereniging voor Alcohol- en andere Drugproblemen: www.vad.be

combineren een stimulerend effect zoals dat van amfetamine met een hallucinogeen effect dat nog sterker is dan dat van ecstasy – met alle gevolgen van dien bij een overdosis.”

‘Synthetische heroïne’

In een uitgaansenquête van de Vereniging voor Alcohol- en andere Drugproblemen (VAD) geeft 5 tot 10% van de ondervraagde partygangers te kennen dat ze in 2011 NPS hebben gebruikt, en veeleer occasioneel dan regelmatig. “Het aantal intoxicaties met NPS blijft in België voorlopig beperkt, en de afloop is niet altijd dodelijk, gelukkig maar”, zegt Tytgat. “In 2013 maakte onder meer een fenethylamine, met name het paramethoxy-amfetamine of ‘PMA’, daarentegen wel enkele dodelijke slachtoffers. En in april van dit jaar viel er nog een dodelijk slachtoffer met ocfentanyl te betreuren. Ocfentanyl behoort nog tot een andere NPS-categorie, die van de synthetische opioïden. Het is een chemische variant op fentanyl, een zware pijnstiller die bij chirurgische ingrepen en kankerpatiënten wordt gebruikt. Deze nieuwe designerdrug wordt als ‘synthetische heroïne’ verkocht maar is honderden keren sterker dan heroïne. Misleide gebruikers lopen dus een groot risico op een overdosis, die al gauw tot een coma leidt.”

“Ook al blijft het aantal gebruikers van en intoxicaties door NPS voorlopig beperkt in België, we moeten de strijd met de NPS wél krachtig aanbinden”, besluit Tytgat. “Want ze komen in een alsmat hoger tempo op de markt en over hun gezondheidsrisico’s op de korte en lange termijn zijn we op zijn zachtst gezegd sterk veront-rust.” ■